

Minnisblað staða verkefna samkvæmt tillögum skýrslu

„Framtíð verndarsvæðis Breiðafjarðar“

Minnisblað þetta er tekið saman til upplýsingar fyrir sveitarfélög við Breiðafjörð, Breiðafjarðarnefnd, stjórnir Fjórðungssambands Vestfirðinga og Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi og aðra hagaðila. Markmið minnisblaðsins er til að upplýsa um stöðu verkefna sem tilgreind eru í skýrslu starfshóps umhverfis-, orku og loftlagsráðherra frá júní 2024, um **Framtíð verndarsvæðis Breiðafjarðar**, með undirtitlinum; *Skýrsla um greiningu á verndargildi verndarsvæðis Breiðafjarðar og áhrif þess, tækifæri og ógnanir á samfélag, byggð og atvinnulíf.*

Verkefnistillögur skiptast að mestu á milli félags- og húsnæðismálaráðuneytið og umhverfis-, orku og loftlagsráðuneytis og umfjöllun minnisblaðsins skipt hér upp á ráðuneytin og svo að lokum verkefni er ganga þvert á málaflokka eða eru málefni sveitarfélaga.

Félags- og húsnæðismálaráðuneyti

Löggjöf um skipulag haf- og strandsvæða (lög nr 88/2018) verði nýtt hið fyrsta við skipulag Breiðafjarðar.

Landsskipulagstefna markar stefnu um gerð strandsvæðaskipulags og forgangsörðun skipulagsverkefna. Þingsályktun um Landsskipulagsstefnu til fimmtán ára (2024-2038) og aðgerðaáætlun til fimm ára (2024-2028) var samþykkt í lok maí 2024. Í framkvæmdaáætlun var samþykkt að hefja gerð strandsvæðaskipulags við Eyjafjörð og við Skjálfanda. Einnig var samþykkt að forgangsörðun nýrra verkefna myndi hefjast strax á árinu 2024 en í nefndaráliti við afgreiðslu á Alþingi, var vísað til umsagnar FV og SSV um nauðsyn þess að hefjast handa við gerð strandsvæðaskipulag í Breiðafirði og tekið undir mikilvægi að hefja vinnu við greiningu á forgangsörðun svæða.

Vegna stjórnarslita og kosninga til Alþingis haustið 2024 og í framhaldinu ákvörðun nýrrar ríkisstjórnar á tilflutningi skipulagsmála frá innviðaráðuneyti til félags og húsnæðismálaráðuneytis, þá varð frestun á framkvæmd verkefnaáætlunar Landsskipulagsstefnu er varðaði málefni strandsvæðaskipulags. Enn varð frestun þegar félags- og húsnæðismálaráðherra lagði á vorþingi 2025 fram frumvarp um breytingu á lögum um skipulag haf- og strandsvæða, en við samþykkt þess í lok maí var m.a. lögfest að hefja ætti gerð skipulagsvinnu við Eyjafjörð og við Skjálfanda. Í nefndaráliti við afgreiðslu frumvarpsins var fjallað um umsögn Fjórðungssambandsins (samin í samráði við SSV) við efni þess. Þar segir

Fjórðungssamband Vestfirðinga leggur áherslu á það í umsögn sinni að hafin verði vinna við gerð strandsvæðisskipulags við Breiðafjörð, samhliða gerð strandsvæðisskipulags á Eyjafirði og á Skjálfanda. Meðal annars sé brýnt að leysa úr því hvar mörk verndarsvæðisins á Breiðafirði, sbr. lög um vernd Breiðafjarðar, nr. [54/1995](#), liggja vegna skörunar við ákvæði annarra lagabálka.

Nefndin tekur undir framangreind sjónarmið og beinir því til ráðuneytisins að slík vinna verði hafin sem fyrst.

Á grundvelli þessa nefndarálits sendi SSV og FV erindi til félags og húsnæðismálaráðuneytis þar í júní s.l., sem óskað er viðræðna við ráðuneytið hvernig hefja megi undirbúning að gerð strandsvæðsskipulags. Hefur ráðuneytið í munnlegu svari nú í september s.l. bent á að ráðuneytin setji forgang við framkvæmd verkefna í Eyjafirði og við Skjálfanda, en tekur undir að hefja eigi vinnu við undirbúning varðandi Breiðafjörð og boða FV og SSV á fund um málið á næstu vikum, en af þeim fundi hefur enn ekki orðið.

Mörk verndarsvæðis Breiðafjarðar verði hnitsett eða tekin verði af öll tvímæli um mörk verndarsvæðis með öðrum hætti.

Verkefni þetta skarast á við málavæðing félags- og húsnæðismálaráðuneytis, umhverfis-, orku og loftlagsráðuneytis, innviðaráðuneytis og atvinnuvegaráðuneytis.

Málið hefur ekki verið tekið upp með viðkomandi ráðuneytum. Benda má á ráðuneytin myndu eiga aðild að svæðisráði strandsvæðaskipulags Breiðafjarðar og þegar hreyfing kemst á undirbúning gerð strandsvæðaskipulags, þá mætti beina því til félags og húsnæðismálaráðuneytana að hafa forgöngu um að kalla saman væntanlega fulltrúa ráðuneytanna í svæðisráði að taka upp samtal um þessa afmörkun með sveitarfélögunum við Breiðafjörð.

Vakin er sérstök athygli á skörun við málefni umhverfis- orku og loftlagsráðuneytis er varða framkvæmd laga um verndun Breiðfjarðar, lög 54/1995 og starf Breiðafjarðarnefndar. Formaður Breiðafjarðarnefndar er skipaður af umhverfis-, orku og loftlagsráðherra og ráðuneytið fer einnig með mál Minjastofnunar Íslands sem skipar fulltrúa í nefndina auk fulltrúa náttúrustofa og sem og fulltrúar sveitarfélaga við Breiðafjörð.

Umhverfis-, orku og loftlagsráðneyti

SSV og FV átti fund með fulltrúum ráðuneytisins í júní s.l. þar sem farið yfir stöðu og framgang þeirra aðgerða sem lagt var til að unnar yrðu í skýrslunni

Niðurstaða fundarins var að starfsmenn SSV og FV tækju saman stutt minnisblað yfir þau verkefni sem eru á höndum umhverfis, orku og loftlagsráðuneytisins þar sem kallað yrði eftir upplýsingum um aðkomu ráðuneytisins og fjárveitingar til þessara aðgerða. Efni þess minnisblaðs er hér kynnt óbreytt, því lítið hefur hreyfst í málum frá því í sumar, en er að einhverju leyti tvíteking í umfjöllun um verkefni í öðrum hluta þessa minnisblaðs.

Greina kosti og galla þess að skrá verndarsvæði Breiðfjarðar (eða hluta þess) á lista UNESCO, á Ramsar skrá og/eða gera Breiðfjörð að þjóðgarði.

Á íbúafundum sem haldnir voru í tengslu við verkefnið voru mjög skiptar skoðanir um þessa greiningu. Í umræðu innan stýrihóps verkefnisins kom fram að áhugavert væri að tengja þessa greiningu við vinnu við haf- og strandsvæðaskipulag sem lagt var til að ráðist yrði í.

Skipulagsmál eru nú á málavíði félags og húsnaðismálaráðuneytisins. Alþingi samþykkti í maí s.l. frumvarp ráðherra um breytingum á lögum (mál 147, 156. löggj.þing) um skipulag haf- og strandsvæða 18/2018. Í nefndaráliti við afgreiðslu málsins má segja að áréttuð séu markmið aðgerðar 10 í Landsskipulagsstefnu, að ráðuneytið hefji á árinu 2024 skoðun á nýjum strandsvæðum til skipulagsgerðar. En í nefndaráliti er tekið undir umsögn FV og SSV að mikilvægt sé að taka þar strandsvæði Breiðafjarðar til umræðu m.a. með tilliti til marka verndarsvæðis á Breiðafirði.

FV og SSV hafa átt samtal við félags- og húsnaðisráðuneytið um aðdraganda að gerð strandsvæðskipulags við Breiðafjörð. Í því samtali hefur ráðuneytið lýst vilja til að hefja skoðun á málinu innan ráðuneytisins með undirstofnunum þess nú í sumar. Verði samtalið tekið upp að nýju eftir miðjan ágúst n.k..

Samkvæmt lögum um haf og strandsvæðaskipulag með áorðnum breytingum, þá skipar ráðherra auk formanns, þrjá fulltrúa í svæðisráð strandsvæðaskipulag samkvæmt tilnefningum ráðherra sem fara með umhverfis-, orku-, ferða-, fjarskipta-, samgöngu- og sjávarútvegsmál. Viðkomandi ráðuneyti og undirstofnanir þeirra ber einnig að vera í samráði við setningu reglugerða og samráði og veita faglega ráðgjöf til svæðisráða við gerð og eftirfylgni strandsvæðskipulags.

FV og SSV vænta þess að félags og húsnaðismálaráðuneyti taki upp samtal við umhverfis-, orku og loftlagsráðuneyti um skoðun á gerð strandsvæðskipulags við Breiðafjörð, óskað er eftir að ráðuneytið taki jákvætt í að slík skoðun hefjist hið fyrsta. Eins hvort ráðuneytið sé tilbúið að hefja greiningu á kostum og göllum á að formfesta aðgerðir og áætlanir er varðar verndun Breiðafjarðar ekki síst til að leggja fram sem gögn inn í væntanlega vinnu að gerð strandsvæðaskipulags við Breiðafjörð.

Rannsóknaráætlun um þolmörk vistkerfis Breiðafjarðar og vöktun lífríkis.

Aðilar verkefnisins voru sammála um að þörf væri á gleggri og ítarlegri upplýsingum um stöðu vistkerfis Breiðfjarðar og að greina þolmörk svæðisins svo unnt sé að stuðla að sjálfbærri nýtingu og sem lið í gagnaöflun og vinnu að gerð strandsvæðskipulags við Breiðafjörð. Í þessu samhengi má líka minna á tilmæli fastanefndar Bernar samningsins þar sem m.a. er lögð áhersla á gerð vöktunaráætlunar fyrir Breiðafjörðin. Því var lagt til í skýrslunni að unnin yrði rannsóknaráætlun um þolmörk vistkerfisins og vöktun. Þessu til viðbótar var áréttað í yfirlýsingu Umhverfis, orku og loftlagsráðuneytisins og Samtaka sveitarfélaga á Vesturlandi frá 1. nóvember 2024 um fjölgun opinberra starfa á Vesturlandi að Náttúrufræðistofnun yrði falið að stýra vinnu við áður nefnda áætlun.

Því óskum við upplýsinga frá umhverfis, orku og loftlagsráðuneytinu um hvað ráðuneytið hafi gert til þess að fylgja þessari aðgerð eftir og hvenær megi vænta þess að vinna við rannsóknaráætlunina hefjist.

Landvarsla verði eflað í þeim tilgangi að auka umsjón með og fræðslu um svæðið.

Í tengslum við fjölgun ferðamanna við Breiðafjörð er mikilvægt að fylgst verði með áhrifum þess á náttúru og samfélag, auk þess sem stýra þurfi aðgengi á ákveðin svæði. Þessi fjölgun ferðamanna ásamt hugmyndum sveitarfélaga um friðlýsingar og þjóðgarða kallar á aukna landvörslu á svæðinu. Í skýrslunni var því lagt til að skilgreint verði tilraunaverkefni í landvörslu við Breiðafjörð. Þetta verkefni var einnig áréttað í áðurnefndri yfirlýsingu Umhverfis, orku og loftlagsráðuneytisins og Samtaka sveitarfélaga á Vesturlandi frá 1. nóvember 2024 um fjölgun opinberra starfa á Vesturlandi.

Því óskum við upplýsinga frá umhverfis, orku og loftlagsráðuneytinu um hvað ráðuneytið hafi gert til þess að fylgja þessari aðgerð eftir og hvort undirbúningur sé hafin að tilraunaverkefninu.

Aukin fjárframlög til Breiðafjarðarnefndar

Loks var lagt til í skýrslunni að styrkja starf Breiðafjarðarnefndar með auknu framlagi. Það er afar mikilvægt að nefndin geti verið með starfsmann í 100% starfshlutfalli til þess að hún nái betur að sinna hlutverki sínu og líklegri vinnu nefndarinnar við gerð strandsvæðaskipulags við Breiðafjörð s.s. við vinnslu gagna og eftirfylgni með málavæðingum er heyra undir nefndina.

Því óskum við upplýsinga frá umhverfis, orku og loftlagsráðuneytinu um hvað ráðuneytið hafi gert til þess að fylgja þessari aðgerð eftir og hvort ráðgert er á komandi ári að hækka framlög til Breiðafjarðarnefndar.

Viðbrögð ráðuneytis

Viðbrögð ráðuneytisins voru á þá leið að svara ekki efnislega þeim atriðum sem SSV og FV settu fram, heldur setur fram mikilvægi þess að sveitarfélög við Breiðafjörð myndi samstöðu um verndun Breiðafjarðar og vísar til álits Breiðafjarðarnefndar í þeim efnum. Nánar tiltekið,

Að mati ráðuneytisins er æskilegt er að umræddar aðgerðir haldist í hendur við áætlun um eflingu verndunar Breiðafjarðar sem byggir á sem bestri samstöðu samfélagsins við Breiðafjörð. Breiðafjarðarnefnd sem er, skv. lögum um vernd Breiðafjarðar, ráðherra til ráðgjafar um svæðið, hefur lagt til ítrekað að lögin verði endurskoðuð til að efla verndun svæðisins og hefur einnig, ásamt stýrihópi um framtíð Breiðafjarðar, lagt til að annars konar verndarstaða sem styrkir verndun svæðisins verði skoðuð. Ráðuneytið telur því að samstaða sveitarfélaga við Breiðafjörð og heildstæð áætlun um styrkingu verndar sé forsenda fyrir ofangreindum aðgerðum.

SSV og FV hafa ekki brugðist við þessu svari ráðuneytisins en vísa efni þess til umræðu á fundi með sveitarfélögum við Breiðafjörð.

Önnur verkefni.

Sveitarfélög á svæðinu skapi sameiginlegan vettvang til samtals.

Sveitarfélög á svæðinu skapi sameiginlegan vettvang til samtals Sveitarfélögin við Breiðafjörð hafa annars vegar tengsl í gegnum Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi og svo Fjórðungssamband Vestfirðinga hins vegar. Árangursríkt gæti verið fyrir sveitarfélög við Breiðafjörð að koma saman reglulega og yfirfara almennt stöðu sína og álitamál gagnvart verndun og nýtingu Breiðafjarðar.

Slíkur samráðsvettvangur væri einnig virkur á meðan á vinnu við haf- og strandsvæðaskipulag stendur, en starfar Svæðisráð skipað af fulltrúum ríkis og sveitarfélaga sem bera ábyrgð á gerð skipulagsins en Skipulagsstofnun vinnur að gerð þess í umboði svæðisráðs. Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi og Vestfjarðastofa/Fjórðungssamband Vestfirðinga taki að sér að skapa slíkan vettvang í samstarfi við sveitarfélögin við Breiðafjörð.

Í kjölfar íbúafunda kom fram: Þau sem á annað borð tjáðu sig um þessa tillögu voru henni fylgjandi. Í því felst viðurkenning á mikilvægi sveitarfélaganna varðandi alla stefnumörkun um málefni Breiðafjarðar. Varpað var fram spurningu um hvort sveitarfélögin ættu að skipa kjörna fulltrúa fyrir sína hönd í Breiðafjarðarnefnd. Lagt er til að tillagan standi óbreytt og að Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi og Vestfjarðastofa/Fjórðungssamband Vestfirðinga, taki að sér að skapa slíkan vettvang í samstarfi við sveitarfélögin við Breiðafjörð.”

Boðað hefur verið til fjarfundar hinna sex sveitarfélaga við Breiðafjörð þann 27. október n.k.. Í fundarboð er tilgreint að tilgangur fundarins sé annars vegar að ræða hlutverk þessa samstarfsvettvangs og hins vegar að ræða ýmis verkefni sem tengjast Breiðfirðinum. Hafa öll sveitarfélögin samþykkt fundarboðið.

Öflugar rannsóknir – rannsóknarstofnanir og þekkingarnet við Breiðafjörð.

Samfélög og atvinnulíf við Breiðafjörð byggja nýtingu á auðlindum fjarðarins. Til að tryggja sjálfbærni nýtingar þarf öflugar rannsóknir á lífríki og auðlindum og ekki síst þolmörkum lífríkis, samfélaga og atvinnlífs og miðla því til almennings og hagaðila.

Stykkishólmsbær fékk styrk frá menningar, nýsköpunar og háskólaráðuneytinu til þess að móta frekar fyrirhugaða starfsemi þekkingarnets Breiðafjarðar. Stykkishólmsbær réði Bjarna Jónsson til þess að vinna að verkefninu. Bjarni hefur átt samtöl við sveitarfélögin á svæðinu og kannað hug þeirra til verkefnisins, auk þess sem hann hefur fundað með ráðherra menningar, og nýsköpunar og háskóla. Þessi vinna er í gangi.

Borgarnesi og Ísafirði 14. október 2025

SSV – PBS / FV -AÓ